

Visie en uitvoeringsstrategie Breedband Noord-Holland

Aanleiding

In een unaniem aangenomen motie hebben Provinciale Staten ons verzocht voor de kaderbrief 2018 een conceptvisie voor te leggen op de toekomst van het digitale netwerk van Noord-Holland, waarbij het college aan dient te geven hoe de provincie bij kan dragen aan de aanleg van snel internet, om zo snel mogelijk duidelijkheid te verschaffen aan gemeenten en initiatiefnemers (M68/14-112016).

Samenvatting

Zowel de EU als het ministerie van EZ vinden dat alle huishoudens in 2025 gebruik moeten kunnen maken van snel internet en dat waar de markt daar niet in kan voorzien, decentrale overheden een rol hebben om dit te bevorderen. In het Coalitieakkoord hebben wij aangekondigd de knelpunten en mogelijkheden voor een digitale ontsluiting te onderzoeken. Na een analyse van technische ontwikkelingen, juridische mogelijkheden voor overheidssteun en de vraag uit de regio, willen wij kansrijke lokale initiatieven faciliteren en financieel steunen bij de aanleg van glasvezel in zogenaamde 'witte buitengebieden'. Hiermee zal tot maximaal 50% van de percelen in dit witte gebied bediend worden. Eind 2017 is duidelijk waar met provinciale steun glasvezel zal worden aangelegd. Uiterlijk in 2019 zijn deze netwerken in gebruik genomen. Om het resterende witte buitengebied snel internet aan te kunnen bieden, is een hybride vast-draadloze techniek een serieuze optie. Onze inzet is deze netwerken in 2018 uit te rollen.

Beleidscontext

EU en Ministerie EZ

Vanwege de toenemende behoefte aan connectiviteit heeft de Minister van Economische Zaken in december 2016 laten weten de nieuwe Europese ambitie dat alle huishoudens in 2025 gebruik kunnen maken van een 100 Mbps breedbandverbinding te delen. Volgens de EU is snel internet een essentiële voorwaarde voor duurzame economische groei en ontwikkeling. Het ministerie van Economische Zaken (EZ) vindt voldoende beschikbare, betrouwbare en snelle netwerken een randvoorwaarde voor de concurrentiepositie van Nederland. Waar de markt onvoldoende in beweging is, ligt volgens EZ een rol voor decentrale overheden om de uitrol van snel internet te bevorderen. EZ ziet voor zichzelf een faciliterende rol. Ook vanuit de EU hoeven we op korte termijn niet op geld te rekenen. Pas na 2020 ontstaan hier wellicht mogelijkheden als daartoe besloten wordt in de nieuwe periode voor het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Dat is nog hoogst onzeker.

Coalitieakkoord 2015-2019.

In het coalitieakkoord 'Ruimte voor Groei' hebben GS afgesproken om "de knelpunten van digitale ontsluiting in kaart te brengen en te onderzoeken op welke wijze glasvezel zo goed en breed mogelijk bereikbaar wordt in Noord-Holland."

Strategisch Beleidskader Economie (2016)

In het Strategisch Beleidskader Economie ligt de focus op het versterken van het vestigingsklimaat, waarbij een uitstekende digitale infrastructuur een belangrijke vestigingsfactor is. Wij streven naar een 'toekomstbestendig breedband': een breedbandaansluiting van tenminste 100 Mbps in de "witte gebieden" voor 2020. Toegang tot digitale diensten is belangrijk voor maatschappelijke en sociale participatie. Snelle digitale ontsluiting wordt de komende jaren steeds bepalender voor allerlei activiteiten. Niet alleen in het stedelijk gebied, maar ook in de buitengebieden van de provincie kan snel internet worden beschouwd als een voorziening, welke de leefbaarheid en het vestigingsklimaat van deze gebieden versterkt.

Verkenningen en rapportages Dialogic

Naar aanleiding van het Coalitieakkoord is een kwartiermaker van bureau Dialogic aangesteld, die eind 2015 het rapport "Breedband in de provincie Noord-Holland" heeft opgeleverd. Op basis daarvan hebben GS op 26 januari 2016 besloten om nader te verkennen wat de provinciale rol is in het mogelijk maken van snel internet in het buitengebied en een verkenning te starten om tot verschillende opties te komen waarbij de financiële consequenties evenals de rollen en (financiële) bijdragen van gemeenten en andere partijen in beeld worden gebracht en hierbij ook de fiscale aspecten te betrekken, inclusief staatssteuntoets.

De kwartiermaker heeft vervolgens mogelijke rollen uitgewerkt en financiële gevolgen in beeld gebracht ¹. Aan marktpartijen is gevraagd op hoofdlijnen aan te geven op welke wijze de betreffende marktpartij denkt het mogelijk te kunnen maken de zogenaamde witte gebieden in Noord Holland voor het jaar 2020 te voorzien van NGA-aansluitingen.

Deze rollen en gevolgen worden verder uitgewerkt bij het kopje "Wat is de rol van de provincie?".

Op verzoek van PS (motie (M11 PS 23-05-2016) is extra onderzoek gedaan naar hetgeen er voor nodig is op juridisch, operationeel en financieel vlak om het internet in heel Noord-Holland in 2020 ontsloten te hebben via een glasvezelnetwerk. Dit bleek juridisch en financieel niet haalbaar en ook gezien de huidige marktsituatie niet realistisch.

¹ Strategisch plan Breedband Noord-Holland, Dialogic (2016).

Bepaling van de opgave

Onderzoek wijst uit dat 25% van de economische groei in Nederland toegeschreven kan worden aan de uitrol van telecom en het gebruik hiervan door huishoudens en organisaties². Snelle digitale verbindingen (breedband) worden steeds belangrijker. Volgens TNO (2010) zal de vraag naar bandbreedte tot 2020 per jaar met 30% tot 40% toenemen.

Hiervoor zijn meerdere redenen aan te dragen. Het datagebruik van huishoudens groeit explosief. Hierbij kan worden gedacht aan online games, digitale televisie, on demand video, maar ook thuiswerken in de cloud en leren op afstand (onderwijs). Het thuiswerken neemt toe. In 2010 werkte ruim 27 procent van de werknemers een deel van hun gebruikelijke arbeidsuren thuis. Dit percentage zal alleen maar stijgen.

Vanuit de ondernemers is de beschikbaarheid van breedband een steeds belangrijkere vestigingsfactor. Bedrijfsprocessen worden steeds data-intensiever, ook binnen sectoren zoals de landbouw (smart-farming) en zorg. Breedband is een randvoorwaarde voor maatschappelijke dienstverlening (zoals zorg op afstand of domotica).

Het recente onderzoek van Dialogic/TNO³ in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken bevestigt bovenstaande. In het onderzoek wordt aangegeven dat de behoefte aan digitale connectiviteit aanzienlijk blijft toenemen, waarbij er steeds hogere eisen worden gesteld aan de digitale infrastructuur. De voornaamste uitdaging in digitale connectiviteit is gelegen in de buitengebieden.

Witte, grijze en zwarte gebieden

In de grijze gebieden hebben bewoners en zakelijke afnemers toegang tot één Next Generation Acces (NGA)-verbinding, in de zwarte gebieden zijn dit twee NGA-verbindingen. NGA-verbindingen worden door de Europese Commissie gedefinieerd als geavanceerde netwerken die de volgende kenmerken hebben:

- a) zij bieden iedere abonnee betrouwbare diensten aan tegen zeer hoge snelheid via verbindingen die zich voldoende dicht bij de locatie van de gebruiker bevinden om daadwerkelijk een zeer hoge snelheid van de dienst te waarborgen;
- b) zij ondersteunen diverse geavanceerde digitale diensten,
- c) zij hebben aanzienlijk hogere uploadsnelheden (in vergelijking met basis-breedbandnetwerken).

In de grijze en zwarte gebieden hebben bewoners en zakelijke afnemers dus toegang tot kwalitatief hoogwaardige netwerken. In de witte gebieden is dit niet het geval: hier ontbreken NGA-netwerken en ligt het in de verwachting dat een dergelijk netwerk binnen drie jaar niet op zakelijke voorwaarden zal worden uitgerold. In deze gebieden zijn alleen netwerken met basisfuncties beschikbaar.

² Dialogic (2012) *De bijdrage van de telecomsector aan de economische groei in Nederland*

³ Dialogic/TNO (december 2016) *De toekomst van digitale connectiviteit in Nederland*

Staatssteun

Omdat het de huidige marktverhoudingen te veel zal verstoren is grootschalige financiële steun door overheden vanuit EU-staatssteunoptiek niet toegestaan. In onder meer de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV) geeft de Europese Commissie aan onder welke voorwaarden staatssteun toegestaan is. De Commissie geeft aan dat de AGVV geen wettelijke grondslag biedt voor het toestaan van steun ter investering in ultrasnelle NGA-netwerken in gebieden waar reeds NGA-infrastructuur aanwezig is (lees: de grijze en zwarte gebieden). Financiële steun voor de aanleg van NGA-netwerken is derhalve alleen toegestaan waar de markt het laat afweten: in witte gebieden. Aan deze groepsvrijstelling is overigens geen termijn verbonden.

Het ontbreken van een NGA-verbinding in de witte gebieden leidt nu al tot problemen voor toegang tot maatschappelijke en sociale online voorzieningen, zoals online onderwijsdiensten of een groot deel van de overheidsdiensten die tegenwoordig online gebeuren, en tot problemen voor de alledaagse bedrijfsvoering.

De conclusie is dat in de “witte gebieden” de overheid, onder AGVV-voorwaarden, de mogelijkheid heeft tot het bieden van financiële steun voor de aanleg van NGA.

Inzet op “witte gebieden”

Om niet-toegestane en voorsnog onnodige inzet van publieke financiële steun tegen te gaan, is te beargumenteren dat overheidsinzet zich beperkt tot de witte gebieden.

Uit de rapportage van de kwartiermaker breedband is naar voren gekomen dat er in de provincie Noord-Holland circa 18.000 percelen (zie kader) zijn waar momenteel geen toegang is tot een NGA-infrastructuur en waar breedbandoperators geen gefundeerde businessplannen hebben een dergelijke infrastructuur binnen 3 jaar uit te rollen, omdat de aanleg gezien de grote afstanden relatief duur is.

In de witte gebieden gaat het om in totaal 20.819 percelen die momenteel geen toegang hebben tot een NGA-verbinding. Een perceel is een stuk grond waarop een of meer gebouwen staan, en dat eigendom is van de eigenaar van de gebouwen. Voor het bepalen van de uiteindelijk aan te sluiten percelen trekt Dialogic in haar rapportage van december 2015 hier een aantal adressen af gelegen in kernen, op bedrijventerreinen, zijnde objecten zoals garageboxen, standplaatsen en adressen op vakantie- of recreatieparken zonder woonfunctie. Tenslotte trekt Dialogic daar nog 2.876 percelen af die op korte termijn door de upgrade van het beschikbare netwerk ook hoogwaardig DSL tot hun beschikking hebben. Zo resteren er 17.943 percelen in het ‘witte’ buitengebied van Noord-Holland, die nog geen aansluiting hebben op breedband. Op 38% van die percelen is een bedrijf (aan huis) gevestigd, met name in de landbouw, bosbouw en visserij en in mindere mate groot- en detailhandel en zakelijke dienstverlening. Bij de overige 62% van de percelen gaat het om huishoudens. In principe kan er per perceel sprake zijn van meer adressen en meer aansluitingen per adres. Het gaat hier echter om circa 18.000 percelen.

Bedrijventerreinen

Dialogic heeft n.a.v. een toezegging in de commissie EEB van 12 september 2016 over de aanleg van glasvezel in de hele provincie aanvullend onderzoek gedaan naar 'Snel internet op bedrijventerreinen in Noord-Holland'. Uit dit onderzoek en aanvullende externe consultaties blijkt dat er op of in de buurt van bedrijventerreinen wel vaak breedbandvoorzieningen liggen, maar dat het voor individuele bedrijven erg duur is om zich te laten aansluiten. Het bundelen van de vraag op een bedrijventerrein zou deze kosten kunnen drukken.

Met het Uitvoeringsprogramma Toekomstbestendige werklocaties 2017 – 2019 zal de provincie inzetten op het ondersteunen van processen die de vraag voor breedbandvoorzieningen op bedrijventerreinen bundelt. Daarbij ligt de focus op het ontsluiten van bedrijventerreinen die in de 'grijze gebieden' liggen (134 bedrijventerreinen). De businesscases voor bedrijventerreinen zijn niet te vergelijken met die voor de 'witte percelen' in dit voorstel. De vraagbundeling op bedrijventerreinen staat daarom op zichzelf. Daarnaast past deze ondersteuning het beste bij de vraag uit de markt. Tijdens de bespreking in de commissie EEB op 23 maart 2017 heeft de portefeuillehouder Economische zaken aan de VVD toegezegd dit onderdeel van het uitvoeringsprogramma aan te houden in afwachting van het standpunt van GS over de Visie en uitvoeringsstrategie Breedband Noord-Holland.

Welke technieken zijn er voor NGA?

Voor NGA zijn er vaste en draadloze technieken beschikbaar. Vaste netwerken maken gebruik van koperdraad, coax, glasvezel of een combinatie daarvan. Draadloze technieken volgen elkaar in rap tempo op. Na de introductie van GSM in de jaren '90 zijn we via 2G en 3G nu toe aan 4G. De uitrol van 5G wordt voorbereid. Tot slot is er ook een hybride techniek: vast-draadloos, waarbij het draadloze deel toegewezen is aan een vast aantal gebruikers.

Vaste technieken

Praktisch elk huishouden in Nederland heeft een *koperaansluiting* ter beschikking uit de tijd dat de toenmalige PTT voor haar telefonie een aansluitverplichting kende. Momenteel exploiteert KPN dit netwerk en met voortdurende innovaties worden de maximale snelheden nog steeds opgevoerd. Na SDSL, ADSL en ADSL-2 volgde VDSL en VDSL-2 en KPN test nu met Vplus. Met VDSL zijn snelheden tot 50 Mbit/sec gangbaar, met VDSL-2 tot 100 Mbit/sec. Die laatste kan dus in principe voldoen aan NGA. Met Vplus kunnen snelheden tot wel 400Mbit/sec gehaald worden. Voor de implementatie van nieuwe technieken laat KPN zich leiden door de marktvrage. Van een grootschalige uitrol in Nederland zal nog geen sprake zijn. Het grote nadeel van 'koper' is dat bereikte snelheden afhankelijk zijn van de afstand tot de wijkcentrale en dat die afhankelijkheid met geavanceerdere techniek sterker wordt. Maximaal 2 km van de wijkcentrale is het wel afgelopen. Juist om deze reden presteert koper zo bedroevend in de buitengebieden en zal het daar nooit NGA gaan bieden.

Coaxverbindingen zijn oorspronkelijk aangelegd voor de doorgifte van TV-signalen. Inmiddels wordt er via coax een breed pakket van diensten aangeboden. In grote delen van Nederland en ook in Noord-Holland exploiteert ZIGGO het coax-netwerk. Over coax zijn snelheden van 50-60 Mbit/sec gangbaar, tot 300 Mbit/sec is mogelijk. Met 3.1-modems kan al 1 Gbit/sec geboden

worden, op termijn zelfs tot wel 10 Gbit/sec. Waar coax ligt kan NGA geboden worden. In buitengebieden is coax echter nauwelijks aangelegd, dus voor onze opgave biedt het huidige netwerk geen soelaas.

Glasvezel biedt in principe onbeperkte snelheden. Momenteel bestaat het aanbod uit snelheden tot 500 Mbit/sec, maar dit is een markt gestuurde keuze.

Draadloze technieken en dekkingsverplichting 5G

Digitale draadloze techniek loopt van GSM tot 4G. De theoretische snelheid die met 4G behaald kan worden bedraagt 75 Mbit/sec. Echter zijn er diverse factoren welke invloed hebben op de daadwerkelijke snelheid. Gemiddeld is de snelheid met 4G in Nederland 20Mbit/sec. Momenteel wordt in Nederland gewerkt aan de uitrol van 4G+. De theoretische snelheid die met 4G+ behaald kan worden bedraagt 225Mbit/s. Gemiddeld ontvang je met 4G+ in Nederland 50Mbit/sec. Snelheid en betrouwbaarheid zijn sterk afhankelijk van omstandigheden, zoals bebouwing, vegetatie en aantal gebruikers. Om markttechnische redenen is de dekking met draadloze techniek in buitengebied minimaal. Binnenshuis is bellen al vaak al problematisch, laat staan internetten. En hoewel er beweging in de markt zit, zal het nog geruime tijd duren voordat providers werkbare en betaalbare datapakketten aanbieden.

Minister Kamp (Economisch Zaken) heeft eind 2016 laten weten dat hij bij de veiling van *5G-frequenties* een dekkingsverplichting wil opleggen.

Er is nog niet veel informatie over de snelheid van 5G. Er zijn enkele tests gedaan die erop wijzen dat 5G snelheden kan bereiken van 10 Gbit/seconde, ruim voldoende voor NGA dus. De logische gedachte is dan dat 5G in combinatie met de dekkingsverplichting van Kamp een oplossing kan zijn voor de digitale bereikbaarheid in ons buitengebied. Wanneer we in Nederland gebruik kunnen maken van 5G is echter onbekend. Over de dekkingsverplichting die EZ wil opleggen is ook nog veel onduidelijk. Op dit moment onderzoekt EZ hoe men deze dekkingsverplichting wil operationaliseren en handhaven. De verwachting is dat de uitrolinspanningen van de operators primair binnen de kernen geconcentreerd zullen blijven. Het rendement van een investering voor een beperkt aantal gebruikers is laag. Zodoende zal er in het buitengebied altijd sprake blijven van beperktere capaciteit van het mobiele netwerk. Daarbij is de verwachting dat beperkte databundels beschikbaar zullen zijn, waardoor volwaardig (ongelimiteerd) gebruik niet mogelijk is. Bovendien zal een 5G-abonnement, bij groot verbruik, waarschijnlijk hoge kosten met zich meebrengen voor de gebruiker (net als bij 4G nu).

Minister Kamp tempert in zijn brief⁴ waarin de dekkingsverplichting wordt aangekondigd ook de verwachting rond 5G: *“Deze actie houdt niet in dat de problematiek rond breedband in de buitengebieden hiermee volledig kan worden weggenomen. Zoals ik al eerder aangaf kunnen de huidige mobiele verbindingen niet gezien worden als volledige vervanging van de vaste breedbandverbinding.”*

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/12/16/kamerbrief-over-verkenning-digitale-connectiviteit>

In principe kan 5G een NGA oplossing bieden. Er is echter nog grote onzekerheid over bereikte snelheden en wanneer 5G uitgerold gaat worden, zeker met betrekking tot de vraag wanneer het buitengebied aan de beurt is. De veiling van betreffende frequenties is niet vóór 2020 voorzien en de frequenties zélf zijn ook nog niet beschikbaar. De praktijk zal ook waarschijnlijk laten zien dat juist in buitengebied de snelheden flink lager zullen zijn dan technisch mogelijk is. Bovendien zal 5G waarschijnlijk pas tegen 2025-2027 beschikbaar zijn in het buitengebied. Voor de opgave het buitengebied vóór 2020 van NGA te voorzien, biedt 5G geen soelaas.

De ontwikkeling van Intelligente Transport Systemen (ITS) is in deze context vermeldenswaardig. ITS is onderdeel van het programma Beter Benutten en werkt aan een betere doorstroming op het wegennet, door 'intelligentie' toe te voegen aan mobiliteit. Zo kan de reistijd van deur tot deur te bekort worden. Naast gebruiksgemak draagt dit bij aan een leefbare, bereikbare en aantrekkelijke leefomgeving. Nederland leent zich goed voor het ontwikkelen, testen en implementeren van ITS vanwege het sterk ontwikkelde en dichte verkeersnetwerk, het goede verkeersmanagement, het gebruik van de smartphone en de 4G penetratiegraad. Deze opsomming geeft al aan dat ITS ontwikkeld zal worden vanuit stedelijke gebieden als de MRA. ITS maakt gebruik van het mobiele netwerk en op termijn is te verwachten dat dit een gunstig effect zal hebben op de dekkingsgraad in buitengebieden.

Vast-draadloze techniek

Waar de aanleg van glasvezel niet haalbaar is, kan een de hybride oplossing van vaste en draadloze techniek een oplossing bieden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van zendmasten die binnen een straal van 10 km een vast aantal gebruikers bedienen. Het verschil met 4 en 5G is dat de benodigde capaciteit van de zendinstallatie toegesneden kan worden op het aantal gebruikers. De snelheid is dus niet afhankelijk van een toevallige verkeersopstopping of manifestatie in het gebied. Bovendien krijgt elke gebruiker een kleine ontvanger op de buitengevel, waardoor snelheid en stabiliteit redelijk gegarandeerd wordt. Greenet biedt in de provincie Zeeland een dergelijke oplossing aan en garandeert momenteel een minimale downloadsnelheid van 20 Mbit/sec. Nadeel is dat TV niet in het pakket zit, waardoor het aanbod anders wordt dan bij andere oplossingen. Dit gaat dan ook niet ten koste van de beschikbare bandbreedte en het is ook de vraag hoe erg het ontbreken van TV is. Veel huishoudens in het buitengebied beschikken over satelliet-TV en jonge generaties kijken nog nauwelijks TV. De afschrijftermijn voor randapparatuur voor vast-draadloze techniek is 3-5 jaar. Als de infrastructuur er eenmaal ligt, kan deze techniek, juist door de korte afschrijftermijn, met zijn tijd meegaan. Technisch biedt vast-draadloze techniek zicht op snelheden van 1 tot 1,5 Gbit/sec. Ruim voldoende voor NGA. Hoewel er met vast-draadloze techniek nu nog geen 100 Mbit/sec aangeboden wordt, is deze techniek zeer aanvaardbaar op plekken waar glasvezel niet haalbaar is.

Conclusie

In principe zijn er diverse vaste en draadloze technieken voorhanden, die aan de eisen van NGA kunnen voldoen. Van de *vaste technieken* is glasvezel veruit het meest toekomstvast. Koper voldoet technisch niet in het buitengebied en coax aanleggen is duurder dan glasvezel, terwijl glasvezel technisch superieur is. *Draadloze technieken* zijn nog onvoldoende betrouwbaar en het hele verdienmodel is voorlopig niet geënt op grootschalig thuisgebruik. 5G is zeker veelbelovend,

maar omgeven door grote onzekerheden rond te bereiken snelheden en tempo waarin het beschikbaar komt. Zeker in het buitengebied.

In onze beleidsopgave het buitengebied van NGA te voorzien, is de aanleg van glasvezel de logische keuze. Daar waar dat niet haalbaar blijkt te zijn, is het zinvol om de mogelijkheden van een hybride vast-draadloos techniek te verkennen.

Wat biedt de markt?

De opgave is dus de witte buitengebieden van glasvezel te voorzien en de mogelijkheden daartoe te verkennen. Begin 2016 zijn er oriënterende gesprekken gevoerd met een aantal marktpartijen. Hier kwamen marktpartijen met heel verschillende oplossingen voor de verwachte organisatorische en financiële bijdrage vanuit de overheid. Daarom is aan grote aanbieders gevraagd op hoofdlijnen een schriftelijk voorstel uit te werken, waarin wordt geschetst op welke wijze de betreffende marktpartij denkt het mogelijk te kunnen maken de zogenaamde witte gebieden in Noord Holland voor het jaar 2020 te voorzien van NGA-aansluitingen, ook is gevraagd te kijken naar niet bekabelde mogelijkheden. Zie bijlage 1 voor de uitvraag en de gehanteerde uitgangspunten.

Samenvatting reacties marktpartijen

Vanuit de marktpartijen is er zoals verwacht verschillend gereageerd op het verzoek. Op hoofdlijnen worden de volgende mogelijkheden genoemd:

- Kies voor een grootschalige aanpak van de witte gebieden, zodat er schaalvoordelen ontstaan.
- Richt een vennootschap op waarbij de provincie en de private partij ieder 50% belang hebben en waarbij iedere partij circa € 15 miljoen euro inlegt. Het overige benodigde kapitaal (totaal circa € 60 mln) dient via externe financiering te komen. De private partij verwacht circa 9% rendement.
- Voorfinanciering door de provincie van circa € 62 mln.

Beide voorstellen (vennootschap en voorfinanciering) vallen onder de staatssteunregels (AGVV) en de inschatting is dat het risicoprofiel voor de provincie hoog is.

- Er is ook een voorstel ontvangen waarbij geen (staats)steun wordt gevraagd. Het grootste risico hierbij is dat het aantal percelen dat voorzien wordt van snel internet langzaam toeneemt. Ook bestaat de kans dat niet alle percelen worden aangesloten. De afhankelijkheid van de marktpartij is hoog.
- Tegen vergoeding kunnen private partijen de exploitatie en beheer van het netwerk op zich nemen. Aanleg van de passieve infrastructuur ligt dan bij andere partijen.
- Een algemeen risico dat terugkomt in de reactie van de marktpartijen is de te hanteren graafdiepte. Met nieuwe technieken kan op een graafdiepte van 40 cm snel en tegen lagere kosten worden uitgerold. Daar houdt men in de voorstellen rekening mee. Echter staat dit op gespannen voet met de voorgeschreven graafdieptes in gemeenten/provincies. Deze is in de meeste gevallen gesteld op 60 cm. Hoe ondieper wordt aangelegd, des te groter de kans is op storingen naderhand. De vraag is wie er dan opdraait voor de kosten. Aanleg op 60 cm geeft het risico dat de graafkosten aanzienlijk hoger uitvallen en uiteindelijk (veel) minder percelen kunnen worden aangesloten.

- In alle gevallen wordt uitgegaan van een extra buitengebied toeslag voor de gebruiker in de vorm van een eenmalige bijdrage (circa € 250) en een vast bedrag per maand tussen de € 10 en € 15.

Ligt er een rol voor de provincie?

Rol overheid

In “witte gebieden” is er sprake van marktfalen als het gaat om het voorzien in NGA. Er zijn relatief weinig gebruikers en de graafafstanden zijn groot. Gemiddeld genomen vergen de graafkosten circa 70% van de totale investering en drukken daarmee zwaar op de businesscase. Waar de kosten van een aansluiting in de bebouwde kom tussen de € 600-1000 bedraagt, kan dat in het buitengebied gemakkelijk oplopen van € 2000 tot € 3500-4500 en hoger. Zonder overheidssteun pakken marktpartijen dit niet op en komt er in het witte buitengebied geen duurzame oplossing voor een digitale ontsluiting met downloadsnelheden van meer dan 100 Mbits/sec, oftewel NGA.

Vanwege dit marktfalen staat de Europese commissie staatsteun toe bij de aanleg van snelle digitale infrastructuurnetwerken in “witte gebieden”. Als een overheid de aanleg van breedband daar wil stimuleren, dan mag dat. Een keuze daarvoor is legitiem omdat breedband immers zorgt voor economische en maatschappelijk versterking van deze buitengebieden. De eerder geschetste beleidscontext voor de aanleg van NGA in buitengebied en de motie van PS geven daar aanleiding toe. Het Noord-Hollandse beleidskader biedt voldoende ruimte om de aanleg van glasvezel in witte buitengebieden te stimuleren.

Rol provincie

In het Strategisch plan Breedband heeft Dialogic drie mogelijke rollen uitgedrukt in risico's en impact (dekking en toekomstvastheid): niets doen, faciliteren en financieren. Bij de laatste twee opties is een indicatie gegeven van de financiële consequenties.

Niets doen

Bij deze optie neemt de provincie geen rol en zal de aanleg van snel internet geheel worden overgelaten aan de markt. Er zijn geen directe financiële consequenties.

Dekking doelgebied:

- Versnipperde dekking: beperkt aantal gemeenten met volledige dekking; de grootste lokale initiatieven slagen er mogelijk in marktpartijen te bewegen tot de uitrol van glasvezel, maar de moeilijkste gebieden blijven verstoken van NGA-verbindingen;
- Resterende gemeenten: marktpartijen sluiten enkel die witte percelen aan die relatief dicht bijeen liggen (cherry picking).

Toekomstvastheid:

- Versnipperde uitrol met een mix van glasvezel, VDSL⁵ en draadloze oplossingen.

Risico's:

- Tweedeling (digitale kloof) tussen buitengebieden zonder NGA en de rest van Noord-Holland. De gebieden zonder NGA blijven achter (economische groei, vestigingsklimaat, maatschappelijke dienstverlening, zorg en onderwijs).
- Onzekerheid marktinvesteringen met weinig sturingsmogelijkheden voor overheid;
- Beperking wit gebied door verdere VDSL-uitrol vanuit de kernen. De percelen waarvoor de aanleg kostbaar is (verder van de kernen, buitengebieden) worden nooit meer aangesloten op bekabeld NGA.

Faciliterende rol

Een faciliterende rol richt zich op samenwerken met gemeenten en lokale initiatieven, kennisdeling en vraagbundeling. De kostenindicatie bedraagt hier € 1 tot 2 miljoen. Het gaat hier dan om subsidies voor vraagbundeling, organisatiekosten en/of studiekosten.

Dekking doelgebied:

- Beperkt aantal gemeenten krijgen volledig dekkend netwerk.
- Focus door de private aanbieders op makkelijkst aan te leggen (lees goedkoopst) delen van het witte gebied.

Toekomstvastheid:

- Toekomstvastheid is onzeker, afhankelijk van aanpak initiatief/gemeenten of private aanbieders.

Risico's:

- Gevaar dat lokale initiatieven stagneren.
- Private aanbieders kiezen alleen de meest aantrekkelijke gemeenten. Het organiseren van vraagbundeling kan dit beperken.
- Gemeenten hebben onvoldoende middelen om onrendabele top weg te nemen waardoor een deel van de witte gebieden in hun gemeenten niet kunnen worden afgedekt.
- Niet alle gemeenten nemen een actieve rol waardoor in deze gemeenten geen NGA-netwerk wordt gerealiseerd
- Initiatief/gemeenten hebben onvoldoende financiële middelen voor een toekomstvaste verbinding; goedkopere (en minder toekomstvaste) oplossing vergt snellere afschrijving en vervanging.

⁵ VDSL (Very-high-bitrate Digital Subscriber Line) is een opvolger van ADSL, waarbij een veel hogere download- en uploadsnelheid mogelijk is.

Financierende rol

Bij een financierende rol wordt financiële ondersteuning geboden om de onrendabele top in de business case weg te nemen. Dat geeft ook mogelijkheden om randvoorwaarden te stellen. De kostenindicatie loopt van € 7,5 tot € 30 miljoen, afhankelijk van het aanbestedingsresultaat. Over de verdeling van deze kosten zouden afspraken met gemeenten gemaakt kunnen worden. Bij deze rol gaat het dan om mogelijke inzet van marktconforme financiering (leningen⁶) en/of subsidies en leningen conform AGVV-kader (staatsteun). Ook het oprichten van een vennootschap samen met een private partij behoort tot de mogelijkheden⁷.

Dekking doelgebied:

- Volledige afdekking wit gebied, waarbij voor 5% geldt dat er maatwerk met minder hoge snelheid (30 Mbps) wordt geleverd. Het gaat hier om zeer lastig bereikbare percelen.

Toekomstvastheid:

- Toekomstvastheid in de vorm van glasvezelverbindingen gegarandeerd. Dit kan worden vastgelegd in de randvoorwaarden waaronder financiering wordt versterkt.

Risico's:

- AGVV stelt voorwaarden aan toekenning steun die aanleiding kunnen zijn voor klachten/procedures vanuit de marktpartijen na selectieproces.
- Een provinciale rol die grote inzet vergt en veel expertise o.a. op gebied van financiering en contractvorming.

Uitvoeringsstrategieën bij faciliteren en financieren

Faciliteren

De provincie heeft al een faciliterende rol op zich genomen bij het verkennen van het speelveld en het ontstaan van initiatieven. Dit heeft een aantal rapporten en 15-tal initiatieven opgeleverd. Het heeft weinig zin om opnieuw het ontstaan van initiatieven of ondersteuning bij de vraagbundeling of wederom een verkenning te financieren.

Faciliteren is vooral bemiddelen in de samenwerking tussen gemeenten, lokale initiatieven en ook waterschappen. Er zijn genoeg hobbels te nemen om tot een sluitende business case te kunnen komen en daadwerkelijke aanleg vergund te krijgen. Daarnaast kunnen we zorgen voor kennisdeling, doorrekening van business cases en het samen brengen van initiatieven om te kunnen profiteren van schaalvoordelen.

Tenslotte: het kiezen van een faciliterende rol is alleen zinvol als andere partijen (markt, gemeente en/of bewoners) bereid zijn om in een netwerk te investeren.

⁶ Voor het verstrekken van geldleningen en garantstellingen is de door GS vastgestelde Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen (oktober 2015) van toepassing.

⁷ Voor het aangaan van een deelneming is de door GS vastgestelde Nota Verbonden partijen (februari 2015) van toepassing.

Financieren

Bij een financiële rol zijn twee strategieën mogelijk: het dekken van de onrendabele top bij een grootschalige uitrol via een marktpartij en het steunen van lokale initiatieven.

Dialogic heeft berekend dat de overheidsbijdrage bij een grootschalige uitrol tussen de 7 en 30 miljoen zal bedragen, afhankelijk van de propositie uit de markt. Vragen we gemeenten om hier voor tenminste 1/3 (10 miljoen) aan bij te dragen, dan resteert er maximaal 20 miljoen als provinciale bijdrage. Dit is wat je als provincie bereid moet zijn bij te dragen als er gekozen wordt voor een grootschalige aanpak.

De manier waarop lokale initiatieven financieel gesteund kunnen worden is verder verkend. Vanwege de risico's die kleven aan de diversiteit aan bewonersorganisaties dient de ontwikkelstrategie zich te richten op kansrijke initiatieven.

De faciliterende en de twee financiële uitvoeringsstrategieën zijn in bijlage 2 op hoofdlijnen uitgewerkt. De twee financiële strategieën zijn betrokken bij de brede afweging in de Kaderbrief 2018.

Kansrijkheid van een faciliterende aanpak

Deze aanpak is alleen succesvol als één of meerdere partijen bereid zijn te investeren in het aanleggen en exploiteren van een netwerk. De provincie vervult dan een ondersteunende rol, heeft geen regie op de uitkomst en is voor haar ambitie om vóór 2020 NGA in witte buitengebieden beschikbaar te hebben, afhankelijk van de inzet van andere partijen.

Kansrijkheid van een grootschalige aanpak

In de marktconsultatie gaven landelijke spelers binnen de telecommarkt geen eenduidig beeld van een gewenste rol voor de provincie en de financieringsvraag die daaruit voortvloeit. Dialogic heeft berekend dat als we een financierende rol willen pakken er rekening gehouden moet worden met een af te dekken onrendabele top. Die valt te beïnvloeden met bijdragen van gemeenten en met de hoogte van een de buitengebiedstoelage. Willen we deze strategie volgen, dan zal er hoe dan ook voor 2018 een flink bedrag vrij gemaakt moeten worden in onze begroting.

Kleinere kabelaars als Kabeltex en E-Fiber werken meer stapsgewijs. De bedrijfsfilosofie van een Kabeltex lijkt goed aan te sluiten bij een lokale werkwijze, op Texel en in Hollands Kroon denkt het bedrijf actief mee met het bewonersinitiatief.

KPN en Ziggo bieden waarschijnlijk geen soelaas voor de aanleg van breedband in het buitengebied. Deze partijen richten zich primair op (het uitbaten van) kopernetwerken en die zijn niet toekomstvast genoeg om als overheid geld in te steken.

Greenet richt zich op de aanleg van dedicated vast-draadloos netwerken in het buitengebied. Overheidssteun kan de aanleg van de basisinfrastructuur en vraagbundeling op gang helpen. Deze techniek is interessant op plaatsen waar glasvezel niet haalbaar blijkt.

Het kan ook zonder overheidssteun. Het Communication Infrastructure Fund (CIF) is een grote speler voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied. In 2016 is CIF samen met COGAS in Overijssel en Gelderland gestart met een glasvezelcampagne voor in totaal 32.000 aansluitingen. In 2017 komt hier een vervolg op voor nog eens 32.000 aansluitingen, deels ook in Utrecht en Noord-Brabant. CIF opereert zonder overheidssteun, maar verlangt wel van gemeenten terughoudendheid bij het opleggen van leges en degeneratiekosten (waardevermindering als gevolg van graafwerk).

CIF heeft in eerste instantie aangegeven 500.000 aansluitingen te willen realiseren. Met het huidige budget blijft de teller voorlopig op 64.000 steken. Recentelijk heeft CIF aangegeven zich op de aanlegkosten te hebben verkeken en voor nieuwe aansluitingen een hoger eenmalige bijdrage of buitengebied toeslag te gaan rekenen. Een aanpak via CIF is ontegenzeggelijk een aantrekkelijke manier om het buitengebied te verglazen. De vraag is echter of CIF ooit in Noord-Holland aan de slag gaat. Geografisch ligt Noord-Holland voor CIF aan het eind van de lijn en de gemiddelde graafkosten zijn hier substantieel hoger dan in Overijssel en Gelderland. Al met al is het niet waarschijnlijk dat CIF vóór 2020 in Noord-Holland aan de slag gaat.

Kansrijkheid van het stimuleren van lokale initiatieven?

In Noord-Holland is een groot aantal bewonersinitiatieven actief, dat zich richt op de aanleg van snel internet in buitengebieden. De variëteit in aanpak is groot, waar sommigen zich richten op vraagbundeling, zijn anderen een coöperatie gestart waarbij zij de volledige verantwoordelijkheid dragen voor vraagbundeling, financiering, aanleg en exploitatie.

Er zijn momenteel 5 kansrijke initiatieven bij ons bekend: Breedband Alkmaar Buiten, Breedband Beemster, Breedband Hollands Kroon, Glasvezel Texel en Breedband Loosdrecht. Texel en Hollands Kroon staan op het punt van uitrol van glasvezel. Samen met KabelTex hebben ze een sluitende business case opgesteld, waarbij de gemeente bereid gevonden is een lening te verstrekken op voorwaarde dat de provincie een garantstelling afgeeft. Ook Alkmaar Buiten denkt op soortgelijke wijze glasvezel aan te leggen, op voorwaarde dat er een garantstelling komt voor de af te sluiten lening. Breedband Beemster is nog in gesprek met de gemeente over een te dekken onrendabele top. Ook daar komt het signaal vandaan dat een lening van de gemeente en een garantstelling door de provincie een mogelijke oplossing kan bieden. Breedband Loosdrecht is reeds van start gegaan met de aanleg van een glasvezelnetwerk. Genoemde bewonersinitiatieven kunnen zo ruim 6000 aansluitingen faciliteren.

Daarnaast zijn er bewonersinitiatieven in Bergen, Schermer, Haarlem, Blaricum, Zeevang, Medemblik, Landsmeer, Koggenland, Schagen en Velsen. Bij deze lokale initiatieven is (nog) geen zicht op een sluitende business case. In potentie ligt hier nog een kans om nog eens circa 3.000 glasvezelaansluitingen te realiseren.

Kansrijke initiatieven werken nauw samen met de gemeente. Gemeenten zullen zich actief moeten opstellen om het initiatief kansrijk te maken. Texel en Hollands Kroon zijn bereid om leningen te verstrekken als de provincie daarvoor garant wil staan. In Alkmaar is een soortgelijke beweging. Ook verdient het aanbeveling de business case niet te belasten met een hoge legesheffing en

degeneratiekosten. In essentie zullen bewonersinitiatieven en gemeenten samen de kar moeten trekken. Helderheid in wat de provincie daarbij kan betekenen, is dan van groot belang.

Wat doen andere provincies?

Overijssel denkt met CIF het buitengebied gedekt te krijgen. Inmiddels is 1/3 van de witte adressen in Overijssel aangesloten en heeft CIF, na een herformulering van de aansluitvoorwaarden, de uitrol hervat.

In Utrecht doorloopt de provincie een gemeenschappelijk traject met de twee Gebiedscommissies Oost en West (lokale initiatieven). Een aantal gemeenten tekent met CIF een overeenkomst cf. Overijssel. Realisatie vanaf eind 2017.

Limburg kent twee delen: Noord en Zuid. CIF is geïnteresseerd in Noord. Daar zijn burgerinitiatieven. Limburg heeft een ondersteuner ingeschakeld voor gemeenten. Deze ondersteuner is aanwezig bij de gesprekken tussen gemeenten en CIF als onafhankelijke deskundige. De provincie heeft subsidie verstrekt voor vraagbundeling, maar verder geen financieringsregeling. Enkele gemeenten overwegen dit overigens wel. Omdat in Zuid de aanlegkosten voor glasvezel te hoog zijn, zijn hier contacten met een aanbieder van vast-draadloze technologie.

Drenthe dekt met circa 35 lokale initiatieven het witte buitengebied af, waarvan er 5 echt zijn begonnen. De huidige aanpak betekent veel werk voor de provincie en achteraf gezien hadden zij dit liever sterker ingekaderd. Een subsidieregeling voor vraagbundeling is eind 2016 gesloten. Er geldt nu een uitvoeringsregeling breedband, op grond waarvan een provinciale lening kan worden aangevraagd tegen gunstige voorwaarden voor de aanleg van een breedbandnetwerk.

In Friesland heeft in 2016 een verschuiving plaatsgevonden van het stimuleren van lokale initiatieven met een Breedbandloket, Breedbandfonds en aansluitsubsidies, naar een centrale regie-aanpak vanuit de Provincie. Friesland is een beetje stukgelopen op de aard van de lokale initiatieven: te klein, te weinig continuïteit of te weinig gestructureerd. Friesland kiest nu voor het instrument van een marktconforme achtergestelde lening zonder opdracht (maximaal 50% van de totale investeringskosten).

Marktpartijen sluiten Noordelijk Flevoland aan op glasvezel. In zuid en oost Flevoland resteren witte 900 adressen die via vast-draadloos ontsloten worden door Greenet.

Zeeland zijn 3 kleine glasvezelprojecten met lokale initiatieven. Voor de rest van Zeeland is glasvezel te duur en zet men in op vast-draadloos. Van de witte adressen is nu 1/3 via Greenet aangesloten en de volledige uitrol wordt eind 2017 verwacht. Vraagbundeling i.s.m. gemeenten en ondernemers loopt goed. Gemeenten en provincie nemen de aansluitkosten van € 200 per aansluiting voor hun rekening en de provincie helpt met het zoeken naar mogelijkheden voor voorfinanciering.

Keuzes van GS

Voor de provincie ligt er geen eenduidig recept om witte buitengebieden uiterlijk in 2020 van NGA te voorzien. Op basis van de verkenningen door Dialogic, ervaringen met lopende lokale initiatieven en ervaringen in andere provincies tekent zich echter wel een lijn af in te kiezen techniek en rolkeuze voor provincies. Vanwege de toekomstvastheid gaat het primair om de aanleg van glasvezel en waar dat niet haalbaar blijkt te zijn, biedt vast-draadloos techniek voorlopig een oplossing. Een oplossing, die met reguliere vervangingsinvesteringen (door de marktpartij) ook NGA kan leveren.

Hoewel CIF meer beloofd heeft dan het nog waar maakt, is dit een aantrekkelijke optie omdat zij zonder overheidssteun glasvezel aanleggen. De vraag is echter of CIF ooit in Noord-Holland aan de slag gaat, maar zeker niet vóór 2020. Zonder CIF is er een financierende rol van de overheid nodig om witte gebieden te ontsluiten.

Bij een grootschalige aanpak heeft de provincie de meeste regie op het eindresultaat. De vraag is echter wat een marktvraag concreet gaat opleveren en of gemeenten bereid zullen zijn om tenminste 1/3 van de kosten voor hun rekening te nemen. Om deze aanpak te kunnen volgen, moet voldoende budget worden vrijgemaakt voor de begroting in 2018.

Bij het stimuleren van lokale glasvezelinitiatieven dient rekening gehouden te worden met een grote diversiteit aan organisaties. Enkele burgerinitiatieven staan al op het punt van uitrol en hebben slechts een laatste financiële zet nodig. Gemeenten zijn daar bereid een lening te verstrekken, mits de provincie garant staat. Het verdient aanbeveling hier strikte voorwaarden aan te verbinden en alleen in zee te gaan met kansrijke initiatieven, omdat dit anders veel werk en risico's met zich brengt. Deze aanpak kan model staan voor de overige burgerinitiatieven voor de aanleg van glasvezel. Met het stimuleren van lokale initiatieven sluit de provincie aan bij eerder ingezet beleid (stimuleringsregeling vraagbundeling).

Voor waar de aanleg van glasvezel niet haalbaar blijkt te zijn, biedt Greenet met een vast-draadloos techniek een mogelijke oplossing. In diverse provincies is hier al mee van start gegaan.

Rolkeuze en uitvoeringsstrategie

Veel overheden zijn of willen aan de slag met het stimuleren van NGA in witte buitengebieden. Wij sluiten daar als Noord-Holland bij aan. Technisch heeft de aanleg van glasvezel de voorkeur en waar dat niet haalbaar is, zijn er vast-draadloze oplossingen voorhanden.

Elke provincie faciliteert het proces op enigerlei wijze. Wij zullen dit als Noord-Holland ook (blijven) doen. Er kan voorlopig geput worden uit het reeds beschikbaar gestelde budget voor procesgeld Breedband buitengebied.

Daarnaast kiezen we er ook voor om een financiële rol te pakken. Omdat CIF, als enige partij die zonder overheidssteun werkt, voorlopig niet in Noord-Holland actief zal zijn, is die rol nodig om glasvezel aan te laten leggen. Hierbij kiezen wij voor de ontwikkelstrategie van onderop, omdat die het meest kansrijk lijkt en het meest aansluit bij de vraag uit de omgeving (zie ook de uitvoeringsstrategie in bijlage 2).

Met het verstrekken van een garantstelling voor (leningen aan) kansrijke bewonersinitiatieven, kan vóór 2020 een begin gemaakt worden met de daadwerkelijke uitrol.

Garantstellingen worden alleen onder strikte voorwaarden, op nog nader uit te werken wijze verleend aan (leningen voor) initiatieven die goed georganiseerd zijn en voldoende zicht bieden op een gezonde exploitatie. Die leningen worden dan verstrekt door de gemeente, de BNG of bank. Tot eind 2017 is er dan gelegenheid om een aanvraag voor garantstelling in te dienen. Deze strategie benut het lokaal aanwezige ontwikkelpotentieel bij bewoners en beloont een actieve rol van gemeenten en is een logisch vervolg op de eerder aan lokale initiatieven verstrekte subsidies voor vraagbundeling.

Tot eind 2017 kan er verkend worden hoe met aanvullend een vast-draadloos netwerk de resterende witte buitengebieden van snel internet kan worden voorzien. Om een uitrol vanaf 2018 mogelijk te maken is ons voorstel om daar in de Kaderbrief 2018 een reservering voor te doen van € 5 miljoen. De hoogte van deze reservering is mede bepaald vanuit een bijdrage per aansluiting en een eventuele bijdrage aan de zendinfrastructuur (zendmasten). De ervaring in Zeeland leert dat dit de aanleg van een dergelijk netwerk kan bewerkstelligen.

Bijlagen

- Uitvraag markt begin 2016
- Uitvoeringsstrategieën voor NGA in witte buitengebieden

BIJLAGE 1: Vraag markt voor uitrolplan NGA buitengebied (2016)

Begin 2016 zijn er oriënterende gesprekken gevoerd met een aantal marktpartijen. Uit deze gesprekken blijkt dat de marktpartijen met heel verschillende oplossingen komen, waarbij de verwachte organisatorische en financiële bijdrage vanuit de overheid nogal verschilt. Daarom is aan alle grote aanbieders gevraagd op hoofdlijnen een schriftelijk voorstel uit te werken, waarin wordt geschetst op welke wijze de betreffende marktpartij denkt het mogelijk te kunnen maken de zogenaamde witte gebieden in Noord Holland voor het jaar 2020 te voorzien van NGA-aansluitingen, ook is gevraagd te kijken naar niet-bekabelde mogelijkheden. Daarbij is verzocht minimaal rekening te houden met de volgende uitgangspunten:

- Het uitrolplan van de aanbieder richt zich op de realisatie van NGA-aansluitingen voor 17.943 geïnventariseerde percelen in de buitengebieden in Noord-Holland.
- Voor 95% van de witte percelen dient een bekabelde NGA-verbinding met een downloadsnelheid van ten minste 100 Mbit/s beschikbaar te komen.
- Voor 5% van de witte percelen dient een NGA-verbinding met een downloadsnelheid van ten minste 30 Mbit/s beschikbaar te komen.
- Het uitrolplan bevat een concrete en realistische planning waaruit blijkt dat de uitrol uiterlijk op 31 december 2020 afgerond is.
- De economische levensduur van de gekozen technologische oplossing van de aanbieder bedraagt minimaal 20 jaar.
- Een buitengebiedstoeslag voor afnemers van maximaal €15,- incl. BTW per maand (voor minimaal 95% van het beoogde dekkinggebied, het resterende deel vergt maatwerk). Indien wenselijk kan dit maandelijks bedrag worden verdisconteerd in een eenmalige bijdrage bij aanvang. (Overigens kan deze bijdrage in het vervolg nog variëren, afhankelijk van het gebied en/of huishouden dan wel bedrijfsmatige benutting van snel internet).

Daarnaast is het verzoek om in het plan van aanpak in te gaan op:

- de omvang en vorm van de benodigde financiering en de (mogelijke) financiële bijdrage van de overheid, rekening houdend met artikel 52 van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV).
- De wijze waarop de inspanning van lokale initiatieven wordt ingezet.
- Een heldere toelichting op de technische en financiële kenmerken van het aanbod.

BIJLAGE 2: Uitvoeringsstrategieën voor NGA in witte buitengebieden

De uitvoeringsstrategie voor het faciliteren van NGA in witte buitengebieden luidt op hoofdlijnen:

- De provincie heeft in het verleden al een faciliterende rol op zich genomen bij het ontstaan van initiatieven voor vraagbundeling en verkennend onderzoek gefinancierd. Dit heeft een 15-tal initiatieven opgeleverd.
- Het heeft weinig zin om opnieuw het ontstaan van initiatieven of ondersteuning bij de vraagbundeling of wederom een verkenning te financieren.
- We besteden het restant van het budget procesgeld Breedband buitengebied aan het stimuleren van NGA in witte buitengebieden. Dit bedraagt nog ruim 4,5 ton en kan tot eind 2019 uitgegeven worden. De door Dialogic genoemde 1 à 2 miljoen is meer geredeneerd vanuit een beginsituatie en gericht op het inrichten van een breedbandloket. Dat is hier niet aan de orde.
- Faciliteren is vooral bemiddelen in de samenwerking tussen gemeenten, lokale initiatieven en ook waterschappen. Er zijn genoeg hobbels te nemen om tot een sluitende business case te kunnen komen en daadwerkelijke aanleg vergund te krijgen.
- Faciliteren betekent ook ervoor zorgen dat we van elkaar leren door positieve aanpakken en businessmodellen te delen.
- Faciliteren kan ook betekenen dat we als provincie lokale initiatieven samen brengen om te kunnen profiteren van schaalvoordelen bij inkoop van materiaal en inhuren van aannemers bij aanleg.
- We bieden lokale initiatieven de mogelijkheid om business cases door Dialogic door te laten rekenen.
- Vereist is dat markt, gemeente en/of bewoners bereid zijn om in een netwerk te investeren.

De uitvoeringsstrategie voor financiering van een grootschalige aanpak via één marktpartij luidt op hoofdlijnen:

- De aanleg van glasvezel heeft vanuit toekomstbestendigheid en betrouwbaarheid de voorkeur.
- Wij doen een marktvraag om de witte gebieden van glasvezel te voorzien, hierbij is voor 5% van de aansluitingen een (draadloze) maatwerkoplossing mogelijk.
- We vragen in de Kaderbrief 2018 om voldoende budget om de onrendabele top af te dekken. Hierbij stellen we als voorwaarde dat gemeenten hier voor tenminste 1/3 deel aan bijdragen.
- De aanleg van glasvezel wordt in 2018 aanbesteed, de hoogte van de provinciale subsidie hangt af van het resultaat van deze aanbesteding. In het rapport van Dialogic, wordt de onrendabele top ingeschat op 7 - 30 miljoen geschat. Uitgaande van gemeentelijke bijdragen van tenminste 10 miljoen, kan de maximale provinciale bijdrage op 20 miljoen gesteld worden.
- Bij bovengenoemde bedragen is uitgegaan van een zogenaamde buitengebied toeslag van €10 per aansluiting. In de aanbesteding kan ruimte gegeven worden voor een hogere bijdrage tot €15. Het is dan aan de marktpartij om de balans tussen de hoogte van de toeslag en vraagbundeling te bepalen.

De uitvoeringsstrategie voor financiering van lokale initiatieven luidt op hoofdlijnen:

- De aanleg van glasvezel heeft vanuit toekomstbestendigheid en betrouwbaarheid de voorkeur.
- Wij ondersteunen kansrijke lokale initiatieven met een garantstelling voor een lening die aangegaan dient te worden voor de aanleg van glasvezel. Kansrijk betekent dat de garantstelling leidt tot een sluitende business case en de business case door de provincie als voldoende haalbaar beoordeeld is. Het lokale initiatief overlegt daarbij een exploitatiemodel, dat voldoende zicht geeft op aflossing van de aangelegane lening.
- De voorwaarden en spelregels voor het verlenen van de garantie werken we tot de zomer uit en maken we uiterlijk 1 september 2017 bekend.
- Er kan tot 1 december 2017 een verzoek tot garantstelling bij de provincie ingediend worden. We faciliteren lokale initiatieven waar mogelijk om tot een haalbare business case te komen.
- Op grond van de nu bekende lokale initiatieven, wordt rekening gehouden met een totaalbedrag van 17,5 miljoen aan garantstellingen voor nu bekende kansrijke lokale initiatieven. Daar kan een nu nog onbekend bedrag bij komen indien er zich voor 1 december 2017 meer kansrijke initiatieven aandienen. Op basis van het weerstandsvermogen kan er een plafond gesteld worden aan het totaal aan te verlenen garantstellingen. Het risico op daadwerkelijke inroeping van de garantstelling, wordt beheerst door strikte voorwaarden te stellen aan het verstrekken van de garantstelling.
- Via lokale initiatieven zal ten hoogste 50% van het witte gebied van glasvezel voorzien worden. Voor de resterende witte gebieden, verkennen we de mogelijkheden van de vast-draadloos technologie. Begin 2018 zal duidelijk zijn waar geen glasvezel zal worden aangelegd. Indien daarvoor budget beschikbaar wordt gesteld, kunnen we in 2018 een uitrol gaan voorbereiden voor het resterende witte buitengebied.